

sir Arthur Conan Doyle (22. 5. 1859 Edinburgh – 7. 7. 1930 Crowborough /jižní Anglie/)

Britský spisovatel, jeden ze zakladatelů detektivní literatury.

Arthur Conan Doyle pocházel ze **středostavovské rodiny** s irskými kořeny. Vystudoval **lékařství** (absolvoval 1885).

Měl **široké zájmy**. Byl ovlivněn svým profesorem Josephem Bellem, který dokázal na základě zdánlivě marginálních detailů, jež vyzoroval u svých pacientů, dospět s využitím **přísně logického úsudku** k rychlému a přesnému stanovení diagnózy. Doyle se však také zajímal o **záhadné, paranormální jevy**, související s mystikou. A v závěru svých studií se

zúčastnil jako lodní lékař dvou dobrodružných plaveb k pobřeží Grónska a západní Afriky. V působení všech těchto vlivů se spatřují zdroje, z nichž Doyle vytvořil postavu **soukromého detektiva Sherlocka Holmese** – jednoho z nejpobulárnějších literárních hrdinů vůbec. Přitom Doyle svůj první příběh o něm – *Studii v šarlatové* (1886) – napsal z finančních důvodů.

Doyle zahájil svou samostatnou **lékařskou praxi** v jižní Anglii a nízký počet pacientů využil k rozvíjení své literární tvorby. Jako lékař patřil mezi první stoupence povinného očkování.

Doyle byl dvakrát ženatý (ovdověl) a měl 5 dětí. Se svou druhou rodinou žil od r. 1907 v nevelkém jihoanglickém městě Crowborough.

Doyle i svým osobním životem dobře naplňoval dobovou představu pravého anglického gentlemana. Byl fyzicky zdatný a až téměř do padesátky působil v několika amatérských **sportovních klubech**: hrál především kriket, ale také fotbal a golf. Když v jižní Africe vypukla Druhá búrská válka (1899 – 1902), během níž britská armáda v těžkých bojích dobyla rozsáhlá surovinově velmi bohatá území obývaná potomky nizozemských kolonistů, Doyle britské válčení publicisticky podpořil a sám v r. 1900 v jižní Africe působil jako doktor v polní nemocnici. V r. 1902 jej král Edvard VII. povýšil do **šlechtického stavu**.

Doyle byl literárně velmi činný. Ovšem ačkoli napsal mj. historické romány a divadelní hry, jeho téměř jediná slavná a stále čtená díla jsou ta, která pojednávají o **Sherlocku Holmesovi**. S Holmesem Doyle **zahájil éru moderní detektivní literatury**. Navázal sice na některé povídky Edgara Allana Poea (*Vraždy v ulici Morgue*, *Zlatý brouk*), ale teprve sám **vytvořil detektivku** jako svébytný žánr, jehož popularita po sto padesáti letech neslabne a patrně zůstane věčná. Navíc Doyle založil chronologicky první a stále živou **anglickou školu** detektivní literatury, dnes existující v protikladu k americké drsné škole detektivky.

Sherlock Holmes je idealizovaný literární charakter. Neurčitého věku, ale fyzicky zdatný; nejasného vzdělání, ale velmi sečtělý, zkušený a inteligentní; svobodný a bez vášnivého vztahu k ženám; vždy nadřazující extrémně racionální, velmi logickou úvahu jakýmkoli emocím. V tomto smyslu je produktem pozitivistické atmosféry, tvořící důležitou složku euroamerické mentality především ve 2. polovině 19. století. Jeho logické dedukce jsou literární ozvěnou druhé průmyslové („elektrické“) revoluce, která protkáva svět prostředky předvídatelně spolehlivé komunikace. Holmesovy případy jsou vždy logickým rébusem a jen jako takové mohou být vyřešeny. Neboť i pachatelé jsou Holmesově racionality podobní, byť se slavným detektivem nesnesou srovnání v morální rovině.

Doyle zároveň přišel také na nosnou myšlenku, jak dokonalého detektiva sblížit s obyčejným čtenářem. Stvořil vypravěčskou postavu Holmesova přítele (v původním smyslu toho slova) **doktora Watsona**, v němž snadno odhalíme autobiografické rysy a jenž je Holmesovým realistickým protějškem. V pravidelných vzájemných

rozhovorech nad aktuálně řešeným případem Watson hájí roli náhody, omylu a povrchních motivací a Holmes ho pravidelně usvědčuje z chybné úvahy. Přitom jej ovšem do svého pátrání aktivně zapojuje, takže v Holmesových případech nemají Watson ani čtenáři nouzi o napětí.

Kromě detektivek je z Doylova díla dodnes živý ještě román **Ztracený svět** o výpravě skupiny Angličanů do jihoamerického vnitrozemí, kde přežívají zvířata z minulých geologických dob.

Muzeum Sherlocka Holmese v londýnské Baker Street je umístěno v domě, kde podle Doylových románů slavný detektiv bydlel, a patří k nejpoblíbenějším turistickým cílům v Anglii.

Některá díla:

Detektivní romány (s postavou Sherlocka Holmese) **Studie v šarlatové** (A Study in Scarlet; 1886; americký film 1933: režie Edwin L. Marin, v roli Holmese Reginald Owen), **Podpis čtyř** (The Sign of Four; 1890; film 1932: režie Graham Cutts, Holmese hraje Arthur Wontner), **Pes baskervillský** (The Hound of the Baskervilles; 1902; americký film 1939: režie Sidney Lanfield, hrají Basil Rathbone /Holmes/, Nigel Bruce /Watson/; film 1959: režie Terence Fisher, v roli Holmese Peter Cushing), **Údolí strachu** (The Valley of Fear; 1915; britský film *Triumf Sherlocka Holmese*, 1935: režie Leslie S. Hiscott, hrají Arthur Wontner (/Holmes/, Lyn Harding /profesor Moriarty/); v 80. letech 20. století vznikly podle těchto detektivek australské animované filmy;

Detektivní povídky se Sherlockem Holmesem **Poslední případ, Prázdný dům, Skandál v Čechách** (navzdory názvu se příběh odehrává v Londýně a Doyle tu prozrazuje, že o českých realitách nemá ponětí), **Spolek ryšavců, Strakatý pás** aj.;

Vědeckofantastický román Ztracený svět (The Lost World; 1912; americký film 1925: režie Harry O. Hoyt; americký film 1960: režie Irwin Allen, hrají Claude Rains /profesor Challenger/, David Hedison /novinář Malone/; stejnojmenné americké filmy z let 1992 a 1998 se Doylovým románem inspirovaly jen velmi volně).

sir Arthur Conan Doyle (1859 – 1930): Strakatý pás (1892)

Když se probírám svými zápisky o sedmdesáti nejrůznějších případech, na nichž jsem v posledních osmi letech studoval metody svého přítele Sherlocka Holmese, nalézám mezi nimi mnohé, jež jsou tragické, některé směšné a jiné zas pouze podivné, ale žádný z nich není obyčejný, neboť Sherlock Holmes pracoval spíše pro lásku k svému umění než pro nabytí majetku, a naprosto proto odmítal ujmout se pátrání, které by nemělo příslib čehosi zvláštního, ne-li dokonce fantastického. Ať se však zamyslím nad všemi těmi případy, nevzpomínám si na žádný, který by se byl odehrával za okolností tak podivuhodných jako případ spojený se známou rodinou Royslottů ze Stoke Moranu v Surrey. Došlo k nim na samém počátku našeho přátelství s Holmesem, kdy jsme ještě coby dva svobodní mládenci společně bydleli v Baker Street. Možná že bych se o nich byl rozepsal již dávno, ale zavázali jsme se tehdy mlčením, a teprve tento měsíc mne předčasná smrt dámy, již jsme přísahali, slibu zprostita. Je snad jen dobře, že fakta konečně vyjdou najevo, neboť jak jsem se dověděl, koluje o smrti doktora Grimesbyho Royslotta tolik pověstí, že celá záležitost působí ještě příšerněji než pravda.

Jednoho rána na počátku dubna roku 1883 jsem se probudil a spatřil Sherlocka Holmese, jak stojí zcela oblečen u mé postele. Obvykle vstával dost pozdě, a protože hodiny na mém nočním stolku ukazovaly, že je teprve čtvrt na osm, podíval jsem se na něj dost překvapeně a možná i trochu nazlobeně, protože sám jsem své zvyky rád dodržoval.

„Promiňte mi, Watson, že jsem vás takto zburcoval,“ řekl Holmes, „ale dnes ráno to zřejmě čeká kdekoho. Nejdřív musela vstávat paní Hudsonová, ta probudila mě a já zase vás.“

„Co se děje? Snad nehoří?“

„Ne, máme tu klientku. Jak se zdá, přišla k nám jakási nanejvýš rozrušená mladá dáma a rozhodně se mnou chce mluvit. Čeká teď v obývacím pokoji. Toulá-li se tak časně ráno mladá žena po městě a burcuje z postele ospalé lidi, předpokládám, že má na srdci něco hodně důležitého. Třeba se ukáže, že jde o opravdu zajímavý případ, a pak vím, že byste jej rád sledoval od samého počátku. Na každý pád jsem si myslel, že vás probudím a umožním vám to.“

„Drahý příteli, o něco takového bych nechtěl přijít za nic na světě.“

Nic mne víc netěšilo než sledovat Holmesa při jeho pátrání a obdivovat ho, jak bystrými úsudky, rychlými jak náhlá vnuknutí, ale stavěnými vždy na logickém základě, řeší problémy, které mu byly svěřeny. Rychle jsem na sebe navlekl šaty a v několika minutách jsem byl hotov a sešel se svým přítelem do obývacího pokoje. U okna seděla dáma oblečená v černém a zahalená do hustého závoje, a když jsme vešli, povstala.

„Dobré jitro, madam,“ řekl Holmes vesele. „Jmenuji se Sherlock Holmes. Toto je můj dobrý přítel a společník doktor Watson a můžete před ním mluvit stejně volně jako přede mnou. Ale to jsem rád, že paní Hudsonovou napadlo zatopit v krbu. Sedněte si, prosím, k ohni a já vám objednám šálek horké kávy, vždyť vidím, že se celá chvějete.“

„Nechvěji se zimou,“ řekla žena tiše a přesedla si, kam jí ukázal.

„A čím tedy?“

„Strachy, pane Holmesi. Hrůzou.“ Když promluvila, nadzvedla závoj a viděli jsme, že je skutečně nanejvýš rozrušená, obličej že má celý stažený a zešedlý a neklidné vyděšené oči jí těkají jak nějakému štvanému zvířeti. Rysy a postavu měla asi třicetileté ženy, ale vlasy jí začínaly předčasně šedivět a tvář vypadala vyčerpaně a uštvane. Sherlock Holmes se na ni podíval jediným pohledem, jímž dokázal postřehnout vše.

„Nesmíte se bát,“ řekl jí konejšivě, naklonil se k ní a pohladil ji po zápěstí. „Jistě dáme všechno brzy do pořádku. Jak vidím, přijela jste dnes ráno vlakem.“

„Copak mne znáte?“

„Ne, ale všiml jsem si, že ještě držíte v dlani levé rukavičky druhou polovinu zpáteční jízdenky. Vyjela jste asi brzy, ale naštěstí jste se na nádraží svezla po těch nepohodlných cestách bryčkou.“

Dáma sebou prudce trhla a zmateně se zadívala na mého společníka.

„Nic záhadného na tom není, madam,“ řekl Holmes s úsměvem. „Levý rukáv od kabátku máte nejméně na sedmi místech postříkaný blátem. Skvrny jsou bezpochyby čerstvé. V žádném jiném vozidle než v otevřené bryčce se člověk takhle nezablátí, ale musí pak sedět po levé straně kočího.“

„Ať už jste na to přišel jakkoli, máte naprosto pravdu,“ řekla dáma. „Vyšla jsem z domu před šestou, do Leatherheadu jsem dorazila ve čtvrt na sedm a pět minut a přijela prvním vlakem na Waterloo.“

Pane Holmesi, já tohle napětí už nevydržím, jestli se ho nezbavím, snad zešílím. Nemám nikoho, s kým bych se poradila - nikoho, až na jediného muže, kterému na mně záleží, ale ten mi chudák také moc nepomůže. Slyšela jsem o vás, pane Holmesi, slyšela jsem o vás od paní Farintoshové, které jste pomohl v době největší tísně. Od ní mám také vaši adresu. Ach pane, myslíte, že byste mi dokázal také pomoci a alespoň trochu vyjasnit strašlivou tmou, která mne obklopuje? Nemohu se vám za vaše služby hned odměnit, ale asi za měsíc za dva, až budu vdaná a budu disponovat svým jměním, uvidíte, že nejsem nevděčná.“

Holmes se obrátil ke svému psacímu stolu, odemkl jej, vytáhl malý zápisník, kam si zaznamenával své případy, a nahlédl do něj.

„Paní Farintoshová?“ řekl. „Ach ano, již si na její případ vzpomínám, týkal se opálové čelenky. Tuším, že jsme se v té době ještě neznali, Watsone. A vás, madam, mohu ujistit, že se vašeho případu rád ujmu se stejnou péčí jako záležitosti vaší přítelkyně. Pokud jde o odměnu, je mi odměnou moje povolání, ale jestliže se vám to jednou bude hodit, můžete mi uhradit výdaje vynaložené s pátráním. A nyní nás laskavě seznamte se vším, co nám může pomoci, abychom si na celou záležitost udělali svůj názor.“

„Běda!“ odpověděla naše návštěvnice. „Nejstrašlivější na mé situaci je, že mé obavy jsou zcela neurčité a mé podezření vyvěrá z maličností, které připadají ostatním zcela bezvýznamné.“

Dokonce i muž, na něhož mám nejspíše právo obrátit se o pomoc a radu, se dívá na vše, co mu vyprávím, jen jako na smyšlenky nervózní ženy. Nic takového mi sice neřekl, ale vyčetla jsem to z jeho konejšivých odpovědí a uhybavého pohledu. O vás jsem však, pane Holmesi, slyšela, že dokážete nahlédnout hluboko do veškerých krutostí lidského srdce. Snad mi proto poradíte, jak projít mezi nástrahami, které na mne ze všech stran číhají.“

„Poslouchám vás s největší pozorností, madam.“

„Jmenuji se Helena Stonerová a bydlím u svého nevlastního otce, který je posledním žijícím potomkem jedné z nejstarších saských rodin v Anglii, Royslottů ze Stoke Moranu, na západní hranici Surrey.“

Holmes zamyšleně přikývl. „To jméno je mi povědomé,“ řekl.

„Royslottovi patřili kdysi k nejbohatším rodinám v Anglii a jejich panství se rozkládalo od hranic Berkského hrabství na severu až po Hampské hrabství na západě. V minulém století přešlo však postupně do rukou čtyř dědiců, kteří byli úplně volných mravů a navíc rozmařilí, a zkázu rodiny pak dovršil v dobách regentství potomek, který vše prohrál v sázkách. Z panství nezbylo nic než pár akrů půdy a dvě stě let starý dům, navíc zatížený značnou hypotékou. Poslední pán tu jen taktak živořil, potkal jej strašný osud aristokratického žebráka, ale jeho jediný syn, můj otčí, pochopil, že nezbyvá než přizpůsobit se novým poměrům, vypůjčil si od jakéhosi příbuzného, aby mohl vystudovat medicínu, a odjel do Kalkaty, kde si díky svým odborným schopnostem a rozhodné povaze získal širokou klientelu. Stalo se však, že mu tam několikrát vyloupili dům, a on utloukl v návalu vzteku svého domorodého sluhu a jenom o vlasek unikl trestu smrti. I tak však strávil léta ve vězení a vrátil se do Anglie jako mrzutý zklamaný člověk.

V Indii se doktor Royslott oženil s mou matkou, paní Stonerovou, mladou vdovou po generálmajorovi bengálského dělostřelectva Stonerovi. Měla jsem sestru Julii, s kterou jsme byly dvojčata, a když se maminka znovu provdala, byly nám teprve dva roky. Maminka měla pěkný příjem, tisíc liber ročně, a celou tu dobu, kdy žila s doktorem Royslottem, mu je dávala. Kladla si jedinou podmínku, že nám zůstane vyhrazena určitá roční částka, na kterou budeme mít nárok, až se provdáme. Krátce po našem návratu do Anglie maminka zemřela - zahynula před osmi lety při železničním neštěstí u Crewe. Doktor Royslott pak zanechal svých pokusů uchytit se jako lékař v Londýně a odjel i s námi do rodinného domu ve Stoke Moranu, Peníze, které mu maminka odkázala, stačily na všechny naše potřeby, a zdálo se, že nic nebrání našemu štěstí.

S otčímem se však asi v té době udala strašlivá změna. Místo co by se přátelil a navštěvoval s našimi sousedy, kteří byli zpočátku šťastní, že se pan Royslott ze Stoke Moranu vrací do svého rodinného sídla, uzavřel se doma, vycházel jen málokdy, a to se vždy do krve pohádal s každým, kdo mu náhodou přišel do cesty. Muži v jeho rodině dávno trpěli zuřivostí hraničící až s šílenstvím a u otčíma se choroba zřejmě vystupňovala dlouhým pobytem v tropech. Došlo k několika ostudným nepříjemnostem, a dvě skončily dokonce před policejním soudem, takže otčí se nakonec stal postrachem vesnice, a jen se objeví, každý před ním hned utíká, protože je neobyčejně silný, a když se rozzuří, vůbec neví, co dělá.

Minulý týden hodil přes zábradlí do vody místního kováře a musela jsem vynaložit všechny peníze, co jsem jen sehnala, abych odvrátila další veřejný skandál. Strýc nemá žádné přátele, jenom potulné cikány, ale těm vagabundům klidně dovolí, aby se utábořili na pár akrech půdy dávno už zarostlé ostružiním, která nám zbyla z rodinného panství, a oplátkou od nich přijímá pohostinství v jejich stanech a někdy se s nimi toulá i celé týdny. Vášnivě rád sbírá indická zvířata a dostává je od jakéhosi známého, s kterým si dopisuje, takže teď máme doma malého geparda a paviána a ti si volně chodí po jeho pozemcích a nahánějí vesničanům skoro stejně strachu jako jejich pán.

Z toho, co vám vyprávím, si jistě dovedete představit, že jsme s ubohou sestrou Julií v životě nic moc radostného neužily. Služebné u nás nikdy dlouho nevydržely a musely jsme obstarávat celou domácnost. Když Julie zemřela, bylo jí teprve třicet, ale vlasy jí již začínaly šedivět stejně tak jako mně.“

„Vaše sestra je tedy mrtvá?“

„Zemřela před dvěma lety a právě o její smrti vám chci povědět. Dovedete si představit, že při způsobu života, jak jsem vám jej vylíčila, jsme měly sotva příležitost seznámit se s někým našeho věku a postavení. Měly jsme však tetu, mamčinu neprovdanou sestru slečnu Honorii Westphailovou, která bydlí nedaleko Harrow, a otčím nás k ní občas pustil na kratší návštěvu. Julie u ní strávila před dvěma lety vánoce, setkala se s námořním majorem v záloze a zasnoubila se s ním. Otčím se o zasnoubení dověděl, až když se vrátila, proti sňatku nic nenamítal, ale čtrnáct dní předtím, než se měla konat svatba, došlo k strašlivé tragédii, která mě navždy připravila o mou jedinou družku.“

Celou tu dobu, co vyprávěla, seděl Holmes opřen dozadu v křesle, oči zavřené a hlavu zabořenou do polštáře, ale teď nadzvedl víčka a zahleděl se přes pokoj na svoji návštěvnici.

„Popište mi laskavě co nejpřesněji všechny podrobnosti,“ řekl.

„To mohu snadno udělat, protože se mi každá událost toho večera hluboce vtiskla do paměti. Jak jsem vám již říkala, je sídlo Roylottů velmi staré a v poslední době je obýváno jen jedno jeho křídlo. Všechny ložnice v tomto křídle leží v přízemí a obývací pokoje ve střední části budovy. První ložnice patří doktoru Roylottovi, druhá byla mé sestry a třetí moje. Nejsou nikterak propojeny, ale všechny se otvírají do jedné chodby. Vysvětluji to dost jasně?“

„Naprosto.“

„Okna všech tří pokojů vedou k prostrannému trávníku. Onoho osudného večera odešel doktor Roylott brzy do svého pokoje, ale věděly jsme, že hned neulehl, protože sestru nepříjemně dráždil zápach silných indických doutníků, které často kouřívá. Přišla proto ze své ložnice do mého pokoje, chvíli u mne poseděla a vykládala mi o své svatbě, která se již rychle blížila. V jedenáct hodin vstala a chystala se odejít, ale u dveří se ještě zastavila a ohlédla se na mne.

„Poslyš, Heleno,“ řekla, „slyšelas někdy pozdě v noci ze spánku hvízdnutí?“

„Určitě ne. Ale proč?“

„Protože jsem posledních pár dnů zaslechla vždycky kolem třetí ráno tichounek, ale docela zřetelné zahvízdání. Spím lehce a probudilo mě. Ani nevím, odkud přicházelo - snad z vedlejšího pokoje a možná i z trávníku. A tak mě napadlo, že se tě zeptám, jestli jsi je slyšela také.“

„Ne, neslyšela jsem nic. To určitě ti protivní cikáni dole na zahradě.“

„Dost možná. Ale jestli se to hvízdání ozývalo ze zahrady, je mi divné, že jsi je neslyšela i ty.“

„Víš přece, že mám mnohem tvrdší spánek.“

„Stejně na tom nijak zvlášť nezáleží,“ řekla, usmála se na mne, zavřela dveře a za chvíli jsem ji již slyšela, jak otáčí klíčem v zámku.“

„Skutečně?“ řekl Holmes. „To jste si za sebou vždycky zamykaly?“

„Vždycky.“

„Ale proč?“

„Říkala jsem vám snad, že doktor si choval geparda a paviána. Když jsme se nezamkly, neměly jsme nejmenší pocit bezpečí.“

„Jisté. Pokračujte, prosím, ve svém vyprávění.“

„Té noci jsem nemohla ani oka zamhouřit. Tížil mne pocit jakéhosi hrozícího nebezpečí. Snad si vzpomínáte, že jsme byly se sestrou dvojčata, a jistě víte, jak jemňoučkými vláknky jsou spojeny tolik si blízké duše. Byla divoká noc. Venku skučel vítr a déšť bubnoval do oken a stékal po jejich tabulích. Najednou se uprostřed všeho toho běsnění vichrů ozval zděšený ženský výkřik. Poznala jsem sestřin hlas. Vyskočila jsem z postele, přehodila přes sebe šál a vyběhla na chodbu. Když jsem otvírala dveře své ložnice, zdálo se mi, že slyším tiché hvízdnutí, přesně jak mi je sestra popisovala, a vzápětí za ním klapnutí, jako když upadne kousek kovu. Jak jsem tak běžela chodbou, dveře od sestřina pokoje byly odemčené a pomalu se pohupovaly ve veřejích. Dívala jsem se na ně jata strašlivou hrůzou, neboť jsem netušila, co se jen mohlo stát. A tu jsem ve světle lampy visící na chodbě zahlédla, jak z otevřených dveří vyběhla sestra, obličej měla zděšením bílý jak křídlo, paže vztažené, jako by prosily o pomoc, a celé její tělo se potácelo a vrávoralo, jako by byla opilá. Rozběhla jsem se k ní a objala ji, ale vtom pod ní zřejmě podklesla kolena a sestra se skácela na zem. Svíjela se jakoby v trýznivých bolestech a paže i nohy měla stažené křečí. Nejprve jsem si

myslila, že mě nepoznává, ale když jsem se k ní naklonila, vykřikla tak strašlivě, že na to nikdy nezapomenu: „Ach, můj bože! Heleno! Kdybys viděla tu příšeru! Ten strakatý pás!“

Chtěla říci zřejmě ještě něco a ukázala prstem k doktorovu pokoji, ale vtom ji znovu zachvátila křeč a nemohla ze sebe vypravit ani slovo. Vyběhla jsem z ložnice a hlasitě volala otčíma, ale ten již utíkal v županu ze svého pokoje. Když doběhl k sestře, byla v bezvědomí, a třebaže jí hned nalil do úst brandy a poslal do vsi pro lékaře, bylo veškeré jeho úsilí marné, neboť ze sestry pomalu vyprchával život a zemřela, aniž nabyla vědomí. Tak tedy skončila moje milovaná sestřička.

„Ještě okamžik,“ řekl Holmes. „Jste si jista, že jste zaslechla to hvízdnutí a kovový zvuk? Mohla byste to odpřisáhnout?“

„Na to se mne ptal již při vyšetřování krajský koroner. Jsem pevně přesvědčena, že jsem to zaslechla, ale té noci zuřil vítr a ve starém domě všechno vrzalo, takže jsem se mohla i mýlit.“

„Byla vaše sestra oblečená?“

„Ne, měla na sobě noční košili. V pravé ruce jsme jí našli ohořelý konec zápalky a v levé krabičku od sirek.“

„Z čehož je vidět, že než nastal poprask, škrtila sirkou a rozhlédla se. To je nanejvýš důležité. A k jakému závěru dospěl koroner?“

„Prošetřoval případ velmi pečlivě, protože lidé v celém kraji byli již dávno chováním doktora Roylotta pobouřeni, ale žádnou přesvědčivou příčinu smrti nezjistil. Moje svědectví dokázalo, že dveře byly zamčeny zevnitř a okna opatřena staromódními okenicemi s širokými železnými mřížemi, které se na každou noc zavíraly. Koroner dal důkladně proklepat stěny, ale ukázalo se, že jsou všechny naprosto v pořádku, a stejné pečlivě, ale také bez výsledku byly prohlédnuty podlahy. Komín je široký, ale přehrazený čtyřmi silnými tyčemi. Je tedy jisté, že když přišel její konec, byla sestra v pokoji docela sama. Kromě toho na ní nebyly shledány žádné stopy násilí.“

„A co jed?“

„Lékaři se snažili vypátrat i stopy jedu, ale marně.“

„Nač si tedy myslíte, že ta nešťastná dáma zemřela?“

„Podle mého přesvědčení zemřela čistě ze strachu, na jakýsi nervový otřes, ale nedovedu si představit, co ji tak vyděsilo.“

„Byli v té době na vašem pozemku cikáni?“

„Ano, jsou tam skorem pořád.“

„A co jste si myslela o té narážce na jakousi příšeru a strakatý pás?“

„Někdy mne napadlo, že sestra jen blouznila v deliriu, ale jindy jsem si zas myslela, že tím mínila nějakého člověka, který jí nahnal hrůzu, snad i některého z těch cikánů na zahradě. Mnozí z nich nosí na hlavě strakaté šátky a možná že to podivné slovo, které užila, naráželo právě na ně.“

Holmes zavrtěl hlavou a bylo vidět, že není zdaleka spokojen.

„To jsou všechno zatím mlhoviny,“ řekl, „ale pokračujte, prosím, ve svém vyprávění.“

„Od té doby uplynuly dva roky a já žila až donedávna ještě opuštěněji než dříve. Před měsícem mi však drahý přítel, jehož znám již řadu let, prokázal velikou poctu a požádal mne o ruku. Jmenuje se Armitage - Percy Armitage - a je druhým synem pana Armitage z Crane Water nedaleko Readingu. Otčím proti sňatku nic nenamítal a máme se vzít někdy na jaře. Před dvěma dny se však začalo s nějakými opravami v západním křídle budovy, v mé ložnici prorazili zeď a já se musela přestěhovat do pokoje, kde zemřela má sestra, a dokonce i spát na posteli, na které spávala ona. Jistě si proto umíte představit, jak jsem se zděsila, když jsem včera v noci ležela a přemýšlela o jejím strašlivém osudu a najednou jsem z tiché noci zaslechla slabé hvízdnutí, které zvěstovalo její smrt. Vyskočila jsem a rozsvítila lampu, ale v pokoji nebylo nic vidět. Byla jsem tak otřesena, že jsem si již ani nemohla jít lehnout, a tak jsem se oblékla, a jen se rozednilo, vyklouzla jsem z domu, najala si v hostinci U koruny, který je naproti nám, bryčku a rozjela se na nádraží. Odtud jsem se hned ráno vydala k vám, abych se s vámi poradila.“

„Jednala jste velmi moudře,“ řekl můj přítel. „Ale pověděla jste mi všechno?“

„Ano, všechno.“

„Ne, slečno Stonerová, nepověděla. Kryjete svého nevlastního otce.“

„Jak to, co tím myslíte?“

Místo odpovědi odhrnul Holmes černý krajkový volán, který lemoval ruku položenou na klíně naší návštěvnice. Na bílém zápěstí vystávalo pět rudých skvrnek, otisky palce a ostatních čtyř prstů.

„Byl na vás surový,“ řekl Holmes.

Dáma se zarděla až po kořínky vlasů a přikryla si zraněné zápěstí. „Je velmi prudký,“ řekla, „a možná že si ani neuvědomuje, jakou má sílu.“

Dlouho jsme všichni mlčeli a Holmes si opíral bradu o ruce a zadumaně se díval do praskajícího ohně.

„Je to velmi složitá záležitost,“ řekl konečně. „Než se rozhodneme, jak jednat, rád bych si ještě zjistil na tisíc maličkostí. Ale nesmíme ztrácet ani minutu. Kdybychom se dnes rozjeli do Stoke Moranu, mohli bychom si prohlédnout bez vědomí vašeho otčima pokoje?“

„Chystá se náhodou právě dnes do města za nějakým velmi důležitým jednáním. Pravděpodobně bude celý den pryč, takže vás nikdo nevyruší. Máme teď hospodyni, ale je stará a ne zrovna moc chytrá a snadno se jí nějak zbavím.“

„Výtečně. Nemáte nic proti té cestě, Watsone?“

„Naprosto ne.“

„Rozjedeme se tam tedy oba. A co budete dělat vy?“

„Ráda bych si zařídila pár věcí, když jsem již jednou ve městě. Ale vrátím se vlakem o dvanácté, takže než přijedete, budu již doma.“

„Můžete nás čekat brzy odpoledne. Sám si musím také zařídit pár menších obchodních záležitostí. Nezdržíte se trochu a neposnídáte s námi?“

„Ne, musím už jít. Ale odcházím s lehčím srdcem již proto, že jsem se vám svěřila. Moc se těším na další shledanou odpoledne.“ Spustila si přes obličej hustý černý závoj a rychle vyšla z pokoje.

„Co si o tom všem myslíte, Watsone?“ zeptal se Sherlock Holmes a opřel se v křesle.

„Že je to nesmírně temná a zlověstná záležitost.“

„Opravdu až dost temná a zlověstná.“

„Nemýlí-li se však dáma, že podlahy i stěny byly v pořádku a dveře, okno i komín neprůchodné, je přece jisté, že ve chvíli, kdy její sestru potkal tak záhadný konec, byla v pokoji sama.“

„Jak si tedy vysvětlit ta noční hvízdání a co asi znamenala zvláštní slova umírající ženy?“

„To opravdu nechápu.“

„Jestliže si ovšem dáme dohromady noční hvízdání, tlupu cikánů, kteří jsou náramně zadobře s doktorem, skutečnost, že doktor má bezpochyby veliký zájem na tom, aby zabránil sňatku své nevlastní dcery, poslední slova umírající o jakési příšeře a strakatém pásu a konečně okolnost, že slečna Helena Stonerová zaslechla kovový zvuk, jaký by dost dobře mohlo způsobit zapadnutí jedné z železných mříží, které zajišťují okenice, máme myslím dost pádný důvod se domnívat, že záhadu lze vyřešit, budeme-li postupovat tímto směrem.“

„Ale co jí mohli ti cikáni udělat?“

„To si neumím představit.“

„Tato teorie mne ovšem příliš nepřesvědčuje.“

„Mne také ne. A právě proto se dnes vypravíme do Stoke Moranu. Chci si ověřit, jsou-li naše pochybnosti oprávněné, anebo dají-li se objasnit. Ale co se to k čertu děje!“

Výkřik mého společníka vyvolalo náhlé a prudké otevření dveří, v nichž se nám zjevil obrovitý muž. Měl na sobě jakousi podivnou směsici městského a venkovského oblečení, na hlavě černý cylindr, k tomu dlouhý žaket a vysoké kamaše a v ruce lovecký bičík, jímž teď významně otáčel. Postavy byl tak vysoké, že se dotýkal hlavou obrubně dveří, a šířkou je málem zabíral ze strany na stranu. Otáčel po nás z jednoho na druhého obrovský obličej, zbrázděný tisíci vráskami, dosněda opálený sluncem a poznamenaný nejnižšími vášněmi, a hluboko vsazené žlučovité oči spolu s dlouhým tenkým nosem, na němž nebyl ani lot svalstva, mu dodávaly vzezření jakéhosi divokého dravého ptáka.

„Který z vás je Holmes?“ zeptalo se to zjevení.

„Tak se jmenuji já, pane, ale nevím bohužel, s kým mám tu čest,“ řekl můj společník klidně.

„Jsem doktor Grimesby Roylott ze Stoke Moranu.“

„Vskutku, doktore?“ řekl Holmes líbezně. „Posaďte se, prosím.“

„Nic takového mě ani nenapadne. Zrovna tu byla má nevlastní dcera. Sledoval jsem ji až sem. Co vám napovídala?“

„Máme dnes poněkud chladno na tuto roční dobu,“ poznamenal Holmes.

„Tak co vám napovídala?“ zařval stařec rozzuřeně.

„Slyšel jsem však, že krokusy se stejně vydaří,“ pokračoval můj společník, který se nedal nikterak vyrušit z klidu.

„Ha, ha! Vy se mi budete vytáčet?“ zvolal náš nový návštěvník, pokročil o krok kupředu a zamával loveckým bičíkem. „Vsak já vás znám, vy ničemo! Vy jste ten Holmes, co se rád plete do věcí, do kterých mu nic není.“

Můj přítel se usmál.

„Holmes, co strká do všeho nos!“

Můj přítel se usmál ještě spokojeněji.

„Holmes, poskok Scotland Yardu.“

Teď už se Holmes zasmál nahlas. „Váš rozhovor je věru zábavný,“ řekl. „Až budete na odchodu, zavřete za sebou laskavě dveře, protože sem značně táhne.“

„Půjdu, až vám povím svoje. Neopovažte se plést do mých věcí. Víím, že tu slečna Stonerová byla - však jsem ji sledoval. Se mnou není radno dostat se do křížku. Jen se podívejte!“ Rychle pokročil kupředu, popadl pohrabáč a zkroutil jej obrovitými hnědými prackami do oblouku.

„Dejte si pozor, ať mi nepadnete do rukou,“ zahučel, mrštil zkrouteným pohrabáčem do krbu a odrážoval si to z pokoje.

„Je to zřejmě moc sympatický pán,“ řekl Holmes se smíchem. „Co do tloušťky se mu sice zdaleka nevyrovnám, ale kdyby se byl jen maličko pozdržel, rád bych mu ukázal, že nemám o nic menší sílu než on.“ Při řeči sebral ocelový pohrabáč a jediným napřením sil jej zase vyrovnal.

„Jen si představte tu drzost, on se opováží řadit mě ke státní policii! Ale aspoň se tímto setkáním naše pátrání trochu připepří a já jen doufám, že naše malá přítelkyně nebude příliš trpět za svou neopatrnost, s níž se nechala tím surovcem sledovat. Teď si, Watsone, objednáme snídani a potom zajdu do lékařské komory, kde, jak doufám, získám nějaké údaje, které nám pomohou tuto záležitost vyjasnit.“

Sherlock Holmes se vrátil ze své výpravy až skoro v jednu hodinu. V ruce držel kus modrého papíru počmáraného poznámkami a číslicemi.

„Prohlédl jsem si poslední vůli jeho zemřelé ženy,“ řekl. „Abych pochopil, co přesné obnáší, musel jsem si propočítat dnešní hodnotu udaných investic, o níž je v ní řeč. Celkový příjem, který činil v době manželčiny smrti téměř 1100 liber, klesl v důsledku snížení zemědělských cen na pouhých 750 liber. Každá z dcer má v případě sňatku právo na 250 liber. Z toho jasně vyplývá, že kdyby se obě dívky provdaly, smrštklo by se našemu krasavci jměníčko na docela nepatrný podíl, a i kdyby se vdala jen jedna z nich, velmi by ho to poškodilo. Má dopolední práce nebyla proto nadarmo, neboť se prokázalo, že doktor Roylott má nejsilnější motivy, aby se snažil jakýmkoliv podobným krokům zabránit. Věc je však, Watsone, příliš vážná, než abychom ještě otáleli, zvláště když staroch zjistil, že se zajímáme o jeho záležitosti, takže jste-li připraven, zavoláme si drožku a rozjedeme se bez meškání na Waterloo. Byl bych vám velmi po vděčen, kdybyste si zastrčil do kapsy revolver. Takový eley ráže 2 je skvělým argumentem v případném rozhovoru s pánem, který dovede stočit ocelový pohrabáč do uzlu. Tedy revolver a kartáček na zuby, víc myslím potřebovat nebudeme.“

Na Waterloo jsme naštěstí brzy chytli vlak do Leatherheadu a v nádražním hostinci jsme si najali bryčku, která nás svezla asi čtyři až pět mil překrásnými loukami Surrey. Byl kouzelný den, slunce zářilo a na obloze plulo jen pár lehkých obláčků. Na stromech a v křoviskách živých plotů kolem silnice vyrážely první zelené výhonky a vzduch byl prosycen příjemnou vůní vlhké země.

Nevím, jak bylo Sherlocku Holmesovi, ale já jsem si pomyslel, v jak podivném protikladu je ten sladký příslib jara a zlověstné posláni, za nímž jsme sem přijeli. Můj přítel seděl vpředu na kozlíku, paže založené, klobouk vražený hluboko do čela a bradu opřenou o prsa, ponořen v nejhlubších myšlenkách. Najednou sebou však trhl, poklepal mi na rameno a ukázal přes louky.

„Podívejte!“ řekl.

Na povlném svahu se rozkládal hustě zarostlý park, který na nejvyšším bodě přecházel v temný les. Ze spleti větví vyčnívaly šedé štíty a nejvyšší trám prastarého sídla.

„Stoke Moran?“ zeptal se Holmes.

„Ano, pane, to je dům doktora Grimesbyho Roylotta,“ odpověděl kočí.

„Tam máme také naměřeno, prý se tam něco přestavuje,“ poznamenal Holmes.

„Tamhle je vesnice,“ řekl kočí a ukázal na shluk střech kousek nalevo. „Ale jestli se chcete dostat k domu, nejlíp si nadejdete, když se přehoupnete tady přes přelízku a dáte se po pěšině přes louky. Tam, co se prochází ta dáma.“

„A to je zřejmě slečna Stonerová,“ všiml si Holmes, když si zaclonil oči. „Ano, měli bychom se nejspíš zařídit podle vaší rady.“

Vystoupili jsme, zaplatili za cestu a bryčka už zase rachotila zpátky k Leatherheadu.

„Chtěl jsem toho chlapíka nechat v domnění, že jsme sem přijeli jako stavitelé nebo za nějakou jinou práci,“ řekl Holmes, když jsme po malém žebříku přelézali hradbu. „Aspoň nenadělá zbytečné řeči. Dobré odpoledne, slečno Stonerová. Jak vidíte, splnili jsme slovo.“

Naše klientka z dnešního rána se k nám rozběhla a na obličejí jí bylo vidět, jak velikou má radost. „Co jsem se na vás načekala!“ zvolala a vřele si s námi stiskla ruce. „Všechno dopadlo báječně. Doktor Roylott odjel do města a do večera se pravděpodobně nevrátí.“

„Měli jsme tu čest s panem doktorem se seznámit,“ řekl Holmes a několika slovy jí vylíčil, co se zběhlo. Slečna Stonerová zbledla při jeho vyprávění jak křída.

„Proboha!“ zvolala. „Tak on mne tedy sledoval!“

„Zdá se.“

„Je tak prohnáný, že nikdy nevím, kdy jsem si před ním jista. Co mi jen řekne, až se vrátí?“

„Měl by si dát pěkný pozor, nebo zjistí, že je mu na stopě někdo mnohem prohnanější, než je sám. Musíte se před ním dnes večer zamknout. Kdyby se příliš rozzuřil, odvezeme vás k tetě do Harrow. Ale teď musíme co nejlépe využít svého času, a proto nás rychle doved'te do pokojů, které máme prozkoumat.“

Budova byla z šedého kamene porostlého lišejníkem, uprostřed čněla do výšky a po obou stranách z ní vybíhala dvě zahnutá křídla připomínající račí klepeta. Z jednoho křídla trčela rozbitá okna, zatlučená jen prkny, a střecha tu byla pokrytá pouze zčásti - hotový obraz zkázy. Střední budova nebyla v nikterak lepším stavu, jen pravý blok zůstal poměrně zachován, okna měla žaluzie a z komínů stoupal modrý dým, což vše ukazovalo, kde tady sídlí rodina. U zadní zdi však bylo vztyčeno jakési lešení a zřejmě se tu opravovalo kamenné obložení, avšak v době naší návštěvy nebylo po řemeslnících ani stopy. Holmes se pomalu procházel sem a tam po zanedbaném trávníku a s nesmírnou pozorností zkoumal vnější stranu oken.

„Toto je zřejmě okno od pokoje, kde jste spávala, střední od pokoje vaší sestry a to poslední, nejbližší hlavní budově, patří k pokoji doktora Roylotta, že?“

„Ano, tak to přesně je. Jenže teď spím v prostředním pokoji.“

„Pokud tomu rozumím, kvůli přestavbě. Ale mimochodem, ani se mi nezdá, že by ta zadní zeď potřebovala zvláště opravit.“

„Také to nepotřebovala. Domnívám se, že to byla jen záminka, abych se musela vystěhovat ze své ložnice.“

„Ach tak! To by pak napovídalo mnoho! Ale na druhé straně toho úzkého křídla vede chodba, do níž se otvírají dveře od těchto pokojů. V té jsou samozřejmě nějaká okna, že?“

„Ano, ale docela malá. Jsou tak úzká, že by se jimi nikdo neprotáhl.“

„Jestliže jste se však obě na noc zamykaly, stejně by se z té strany nikdo do vašich pokojů nedostal. Ale zašla byste teď laskavě do svého pokoje a zavřela okenice?“

Slečna Stonerová tak učinila a Holmes, který si nejprve pečlivě prohlédl otevřená okna, se teď pokusil vší silou okenice otevřít, ale marně. Nikde nebyla nejmenší štěrbinka, kudy by se mohl zasunout nůž a okenici nadzvednout. Nato prozkoumal Holmes lupou všechny stěžeje, ale byly z pevného železa a hluboko zapuštěné do širokého zdiva. „Hmm,“ řekl Holmes a v zamyšlení se škrábal na bradě, „má teorie přece jen není tak jasná. Těmi okenicemi by se dovnitř nedostal nikdo, ledaže by je vyrazil dynamitem. Nu, podíváme se dovnitř, nenajdeme-li tam něco, co celou záležitost trochu osvětlí.“

Prošli jsme malými postranními dvířky do bíle omítnuté chodby, odkud vedly troje dveře do ložnic. Třetí pokoj nechtěl Holmes prohlížet, takže jsme vstoupili přímo do druhého, kde teď spávala slečna Stonerová a kde potkal její sestru tak strašný osud. Byl to útulný pokojík s nízkým stropem a otevřeným krbem po způsobu starých venkovských sídel. V jednom rohu stál hnědý prádelník, v druhém úzká postel přikrytá přehozem a nalevo od okna toaletní stolek. Spolu se dvěma proutěnými křesly to bylo jediné zařízení pokoje a jen uprostřed ležel ještě čtverhranný vysoký koberec. Prkna podlahy a táflování na stěnách byla z hnědého červotočivého dubu a tak stará a vybledlá, že zřejmě pocházela ještě z původní stavby. Holmes si přitáhl jedno křeslo do rohu a mlčky v něm seděl, jenom očima přejížděl sem a tam, dolů a nahoru a zaznamenával každíčkou podrobnost pokoje.

„Kam vede ten zvonek?“ zeptal se konečně a ukázal na silnou šňůru od zvonku, která visela vedle postele a střepec jí ležel až na polštáři.

„Do pokojíku naší hospodyně.“

„Zdá se mi novější než ostatní zařízení.“

„Ano, zavedli ho sem teprve před dvěma lety.“

„Zřejmě si o něj řekla vaše sestra?“

„Ne, nikdy jsem neslyšela, že by jí zvonila. Co jsme potřebovaly, vždycky jsme si donesly samy.“

„Pak bylo věru zbytečné dávat sem tak pěknou šňůru. Ale jestli mě na chvíli omluvíte, prohlédnu si podlahu.“ Vrhł se tváří k zemi a s lupou v ruce se rychle plazil sem a tam a podrobně prohlížel každíčkou štěrbinu v prknech podlahy. Pak stejně prozkoumal dřevěné táflování, jímž byly obloženy stěny pokojíku. A nakonec přistoupil k posteli, chvíli se na ni díval a očima jezdil dolů a nahoru po zdi. Najednou uchopil šňůru od zvonku a prudce za ni zatáhl.

„Vždyť je tu jen narafičená,“ řekl.

„Copak nezvoní?“

„Ne, není ani připevněna k drátu. To je vskutku zajímavé. Vidíte, je uvázaná k háčku těsně nad malým otvorem ventilátoru.“

„Není to zvláštní? Nikdy jsem si toho nevšimla.“

„Víc než zvláštní!“ zamumlal Holmes a zatahal za šňůru. „Na tomto pokoji je vůbec leccos podivného. Stavitel musel být například pěkný hlupák, když vyvedl větrák do druhého pokoje, zatímco jej stejně snadno mohl propojit s venkovním čerstvým vzduchem.“

„Ten byl také zaveden teprve nedávno.“

„Zřejmě v téže době jak šňůra od zvonku,“ poznamenal Holmes.

„Ano, tenkrát se tu udělalo několik menších úprav.“

„A byly to věru zajímavé úpravy - falešné šňůry od zvonku a větráky, které nevětrají. S vaším svolením se podíváme do dalšího pokoje, slečno Stonerová.“

Pokoj dr. Grimesbyho Roylotta byl prostornější než ložnice jeho nevlastní dcery, ale stejně prostě zařízený. Lehátko, dřevěná police plná knih, většinou odborného zaměření, vedle lůžka křeslo, u stěny jednoduchá dřevěná židle, kulatý stůl a velký železný sejf, to byly hlavní předměty, které jsme tu spatřili. Holmes zvolna přecházel po pokoji a s nejdychtivějším zájmem si je jeden po druhém i všechny najednou prohlížel.

„Co je v tom sejfu?“ zeptal se a zahleděl se na železnou schránku.

„Otčímovy obchodní papíry.“

„Tak jste přece jen nahlédla dovnitř?“

„Jen jednou, ale to už je několik let. Pamatuji se, že tam bylo plno papírů.“

„Kočka by tam například být nemohla?“

„Ne. Jak vás to mohlo napadnout!“

„Podívejte se na tohle!“ Holmes zvedl talířek s mlékem, který stál na seřfu.

„Ne, vždyť ani kočku nemáme. Ale strýc má toho geparda a paviána.“

„Ach ano, ovšem. Gepard je opravdu jen velká kočka, ale přece jen si troufám říci, že by mu takový talířek nestačil. Ježte o něčem bych se chtěl přesvědčit.“ Sedl si na bobek před dřevěnou židli a velmi pozorně zkoumal její sedadlo.

„Děkuji vám. To mi již docela stačí,“ řekl a vstal ukládaje lupu do kapsy. „Ale podívejme, teď jsem objevil něco věru zajímavého!“

Předmět, který jej zaujal, byl bičík na psa, pověšený v rohu postele. Divné však bylo, že byl stočený a uvázaný jako do smyčky.

„Co tomu říkáte, Watsoně?“

„Je to docela obyčejný bičík. Jenom nechápu, proč je tak svázaný.“

„Není to příliš obvyklé, že? Ach bože, žijeme ve špatném světě a nic nemůže být horšího, než když inteligentní člověk využije svých schopností k zločinu. Myslím, že jsem již viděl dost, slečno Stonerová, a dovolíte-li, vyjdeme ještě na trávník.“

Nikdy jsem nepozoroval u svého přítele tak hrozivý výraz a tak pochmurně stažené obočí, jako když jsme odcházeli z tohoto místa svého pátrání. Než se konečně vynořil ze svých myšlenek, prošli jsme několikrát sem a tam po trávníku, ale ani slečna Stonerová, ani já jsme jej nechtěli z jeho rozjímání vyrušit.

„Je nanejvýš důležité, abyste se ve všech ohledech zařídila podle mé rady, slečno Stonerová,“ řekl Holmes.

„To jistě udělám.“

„Věc je tak vážná, že nesnese nejmenšího otálení. Na tom, jak mi dokážete vyhovět, závisí možná váš život.“

„Ujišťuji vás, že se úplně svěřuji do vašich rukou.“

„Za prvé je naprosto nutné, abych i se svým přítelem strávil noc ve vašem pokoji.“

Oba jsme se na něj se slečnou Stonerovou s úžasem zadívali.

„Ano, je to zcela nevyhnutelné. Dovolte, ať vám to vysvětlím. Pokud vím, je tu naproti hostinec?“

„Ano, U koruny.“

„Výborně. A je odtamtud vidět na vaše okna?“

„Určitě je.“

„Až se váš nevlastní otec vrátí, musíte se omluvit, že vás bolí hlava, a uchýlit se do svého pokoje. Jakmile ho uslyšíte, že si jde lehnout, ihned otevřete ve svém pokoji okenici, nadzvednete petlici, postavte nám na znamení do okna lampu a odstěhujte se se vším, co můžete potřebovat, do pokoje, kde jste spávala dříve. Jistě tam přes všechny opravné práce jednu noc nějak přetrváte.“

„Samozřejmě, docela snadno.“

„Ostatní již nechte na nás.“

„Ale co chcete udělat?“

„Přenocujeme ve vašem pokoji a vypátráme příčinu zvuku, který vás tolik vystrašil.“

„Tuším, pane Holmesi, že jste si svůj názor již udělal,“ řekla slečna Stonerová a položila mému příteli ruku na paži.

„Možná že ano.“

„Pak mi pro všechno na světě prozradte, co způsobilo smrt mé sestry.“

„Raději bych vám to řekl, až budu mít jasnější důkazy.“

„Alespoň mi snad můžete říci, jestli mé tušení bylo správné a sestra zemřela z náhlého leknutí.“

„Ne, to si nemyslím. Podle mne byla příčina hmatatelnější. Ale teď vás již, slečno Stonerová, musíme opustit, neboť kdyby se doktor Roylott najednou vrátil a viděl nás tady, podnikli jsme

celou cestu nadarmo. Sbohem a buďte statečná, neboť učiníte-li vše, jak jsem vám řekl, můžete se spolehnout, že brzy zažehnám nebezpečí, které vám hrozí.“

V hostinci U koruny jsme s Sherlockem Holmesem snadno dostali ložnici a salónek. Pokoje byly v horním poschodí a z okna jsme viděli na bránu parku a obydlené křídlo panského domu Stoke Moranu. Za soumraku jsme zahlédli doktora Grimesbyho Roylotta, jak projíždí kolem hostince a obrovitá postava se mu mohutně tyčí vedle drobného chlapce na kozlíku. Chlapec nemohl honem otevřít těžkou železnou bránu a slyšeli jsme až sem, jak mu doktor hlasitě spílá, a viděli jsme, s jakou zuřivostí na něj hrozí zařatými pěstmi. Pak se bryčka zase rozjela a za chvíli jsme zahlédli, jak mezi stromy najednou zazářilo světlo, když v jednom z obývacích pokojů rozžehli lampu.

„Víte, Watsone, že se doopravdy rozmyšlím, mám-li vás s sebou večer vzít,“ řekl Holmes, když jsme spolu seděli v houstnoucí tmě. „V našem podniku je nesporně jistý prvek nebezpečí.“

„A budu vám při něm co platný?“

„Vaše přítomnost mi může být nedocenitelná.“

„Pak jdu rozhodně s vámi.“

„To je od vás velmi laskavé.“

„Mluvil jste však o nebezpečí. Zřejmě jste viděl v těch pokojích víc, než jsem dokázal postřehnout.“

„Ne, ale o něco víc jsem si z toho všeho vyvodil. Jistě jste viděl všechno co já.“

„Neviděl jsem přece nic zvláštního, jenom tu šňůru od zvonku, ale vůbec si neumím představit, k jakému účelu slouží.“

„Větrák jste viděl také?“

„Jistě, ale nezdá se mi nijak zvlášť neobvyklé, prorazí-li se mezi dvěma pokoji malý otvor. Vždyť je tak nepatrný, že by jím neproklouzla ani myš.“

„Ještě než jsme se rozjeli do Stoke Moranu, jsem věděl, že větrák najdeme.“

„Ale můj milý Holmesi!“

„Ano, věděl. Vzpomínáte si snad, jak se slečna Stonerová ve svém vyprávění zmínila, že její sestra cítila kouř z doutníků? To ovšem jasně naznačovalo, že oba pokoje musí být spojeny. Otvor je zřejmě docela malý, jinak by o něm určitě padla zmínka při koronerově šetření. Vyvodil jsem si z toho, že to bude nejspíše větrák.“

„Ale co by na něm mělo být zlého?“

„Každopádně jde přinejmenším o podivuhodnou shodu okolností. Do zdi se prorazí větrák, zavěsí se šňůra a dáma, která pod ní spí na posteli, zemře. Není vám to nápadné?“

„Pořád v tom ještě nevidím žádnou souvislost.“

„Nevšiml jste si něčeho skutečně zvláštního na té posteli?“

„Ne.“

„Je přece přitlučena k podlaze. Viděl jste někdy takto připevněnou postel?“

„To jsem opravdu neviděl.“

„Dáma tu postel nemohla odsunout. Musela ji mít stále v určitém postavení k větracímu otvoru a provazu - provaz je totiž v tomto případě výraz vhodnější, protože jako šňůry od zvonku ho jistě nikdo jakživ nepoužil.“

„Holmesi,“ zvolal jsem. „Myslím, že již začínám tušit, nač narážíte. Přijeli jsme právě včas, abychom zabránili rafinovanému strašnému zločinu.“

„Skutečně velmi rafinovanému a strašnému. Když se dá lékař na špatnou cestu, jez něho dokonalý zločinec. Má rozhodnost i znalosti.“

Palmer a Pritchard patřili v tomto oboru k vrcholům. Tento muž jde však ještě dál, ale já myslím, Watsone, že my ho předejdeme. Do rána však zažijeme jistě dost hrůzy, proto si proboha v klidu pokuřme a myslíme alespoň několik hodin na něco veselejšího.“

Kolem deváté hodiny všechna světla v parku pohasla a celé sídlo se ponořilo do tmy. Další dvě hodiny nám ubíhaly pomalu, ale najednou, přesně o jedenácté, před námi zazářilo jediné jasné světlo.

„To je naše znamení,“ řekl Holmes a vyskočil. „Světlo je v prostředním okně.“

Na odchodu jsme ještě pohovořili s hostinským a vysvětlili mu, že jdeme na pozdní návštěvu k jednomu svému známému a možná že se tam zdržíme přes noc. Vzápětí jsme již kráčeli po temné silnici, do tváří nám dul ledový vítr a v ponuré tmě před námi blikalo jediné žluté světýlko, aby nás dovedlo k našemu pochmurnému úkolu.

Do parku jsme se dostali snadno, protože stará hradba byla na několika místech pobořena a neopravena. Prošli jsme lesem až k trávníku, přešli přes louku a právě se chystali vlézt oknem do domu, když z vavřínového kroví vyskočilo jakési stvoření podobné pokřivenému dítěti, vrhlo se na svých zkroucených nožkách do trávy a rychle přeběhlo do tmy.

„Pro boha živého,“ zašeptal jsem. „Viděl jste to, Holmesi?“

Holmes byl na chvíli stejně vyděšen jak já. V rozčilení mi stiskl paži jak svěrákem. Pak se však tiše rozesmál a přiložil mi ústa k uchu.

„Mají tu ale rozkošnou domácnost,“ zašeptal. „Byl to přece ten pavián.“

Sám jsem v té chvíli na doktorovy chráněnce dočista zapomněl. Ale teď jsem si uvědomil, že je tu gepard, a napadlo mne, že nám může co chvíli skočit na záda. Přiznám se, že jsem si oddechl, když jsem si podle Holmesova příkladu opatrně zul boty a octl se v ložnici. Můj druh potichu zavřel okenice, přemístil lampu na stůl a rozhlédl se po pokoji. Vše bylo přesně tak, jak jsme to viděli za dne. Holmes ke mně neslyšně přistoupil, přiložil si ruce jak trumpetu k ústům a zašeptal mi tak tiše, že jsem sotva pochytil jednotlivá slova:

„Stačí sebestnější šramot a všechny plány jsou zmařeny.“

Přikývl jsem na znamení, že jsem ho slyšel.

„Musíme sedět potmě. Jinak by viděl světlo větrákem.“

Znovu jsem přikývl.

„Ne abyste usnul, závisí na tom možná váš život. Připravte si pistoli, kdybychom ji náhodou potřebovali. Sednu si tady na postel a vy se posaďte na židli.“

Vyndal jsem revolver a položil jej na roh stolu.

Holmes s sebou přinesl dlouhý tenký bič a připravil si jej vedle sebe na postel. Položil k němu krabičku zápalek a kousek svíčky. Pak zhasil svítilnu a zůstali jsme potmě.

Snad nikdy v životě nezapomenu na ty strašlivé probdělé hodiny! Neslyšel jsem nejmenší šramot, ba ani vdechnutí, a přitom jsem dobře věděl, že můj přítel bdí jenom pár stop ode mne, s nervy stejně napjatými jak já. Okenice před námi uzavřely poslední paprsek světla a my tu čekali v naprosté tmě. Zvenku se tu a tam ozvalo zahoukání nočního ptáka a jednou jsme přímo pod oknem zaslechli táhlé zakňučení podobné mňoukání kočky, které nám napovědělo, že i gepard pobíhá volně parkem. Z dálky k nám doléhaly hluboké tóny kostelních hodin, které odbíjely každou čtvrt hodinu. Jak dlouhé se nám zdály ty čtvrt hodiny! Minula půlnoc, první, druhá a třetí hodina, a my tu stále ještě tiše seděli a čekali, co se bude dít.

Pojednou nahoře ve větráku kratičce zablesklo světlo, ale vzápětí zase zmizelo a hned nato jsme ucítili pronikavý zápach hořícího petroleje a rozžhaveného kovu. Vedle v pokoji rozžehl kdosi zastíněnou svítilnu. Slyšel jsem kradmé pohyby a potom zavládlo opět ticho, jen zápach ještě zesílil. Půl hodiny jsem seděl a napínal uši. A vtom se pojednou ozval nový zvuk - tichounký a šelestivý, jako když z konvice uniká nepatrný proužek páry. Jakmile jsme jej zaslechli, Holmes se vymrštil z postele, škrtl sirkou a zuřivě mlátil do šňůry od zvonku.

„Vidíte to, Watsoně?“ křičel. „Vidíte to?“

Já jsem však neviděl nic. Ve chvíli, kdy Holmes rozžehl světlo, jsem zaslechl tiché, docela zřetelné hvízdnutí, ale zář úplně oslnila mé znavené oči a ani jsem nerozeznával, do čeho to Holmes tak zuřivě tluče. Viděl jsem však, že je ve tváři smrtelně bledý a že v ní má zděšený nenávistný výraz.

Po chvíli přestal bušit do šňůry a zahleděl se nahoru k větráku. A tu rozřízl najednou noční ticho křikem tak příšerným, že jsem něco podobného v životě neslyšel. Stoupal a sílil, až se vystupňoval v strašlivý řev, v němž jako by se v jediném děsivém jeku mísila bolest, strach a hněv. Prý se tím křikem probudili ze spánku lidé až dole ve vsi, ba dokonce i na vzdálené faře. Naslouchali jsme

mu jak přimrazení, já stál a díval se na Holmese a Holmes zase na mne, dokud i poslední ozvěna nářku nezanikla ve tmě, v níž se rozléhala.

„Co to jen může znamenat?“ vydechl jsem.

„Že je po všem,“ odpověděl Holmes. „A možná že je to tak nakonec nejlepší. Vezměte si revolver a podíváme se do doktorova pokoje.“

Se smrtelně vážnou tváří rozžehl svítilnu a vedl mne chodbou. Dvakrát zabušil na dveře, ale z pokoje se nikdo neozýval. Potom zmáčkl kliku a vstoupil a já mu šel s naměřeným revolverem těsně v patách.

Naším očím se naskytl věru prazvláštní pohled. Na stole stála zastíněná svítilna, která byla na jedné straně otevřená a jasně ozařovala železný sejf s dokořán otevřenými dvířky. Na dřevěné židli u stolu seděl dr. Grimesby Roylott, oblečen do dlouhého šedého županu, z něhož mu vyčuhovaly bosé nohy obuté do červených tureckých trepek. Na klíně mu ležel dlouhý bič s krátkou násadou, jehož jsme si povšimli již ve dne. Brada mu trčela vzhůru a oči upíral v strašlivém strnulém pohledu do rohu stropu. Čelo měl obtočené jakýmsi podivným žlutým pásem s hnědavými skvrnami, zřejmě pevně ovázaným kolem hlavy. Když jsme vstoupili, zůstal dál tiše sedět a ani se nepohnul.

„Podívejte se na ten strakatý pás! To je přece ta příšera!“ zašeptal Holmes.

Přistoupil jsem o krok blíž. A tu se ta podivná členka začala pohybovat a z doktorových vlasů se vynořila nepatrná, jako diamant utvářená hlava a vydutý krk odporného plaza.

„Vždyť je to zmije bahenní!“ zvolal Holmes. „Nejnebezpečnější indický had. Do deseti vteřin po jejím uštknutí byl mrtev. Násilí se přece jen nakonec vymstí na násilníkovi, a kdo usiluje druhému o život, sám padá do jámy, kterou vykopal. Teď však musíme toho netvora hodit zpátky do jeho doupěte, slečnu Stonerovou dopravit někam do bezpečí a oznámit policii zdejšího hrabství, co se stalo.“

Při řeči hbitě sebral mrtvému z klína bič, hodil hadovi smyčku kolem krku, vytáhl jej z jeho příšerného hnízda, a drže si ho na paži od těla, mrštil jím do železného sejfu a zavřel za ním.

Takové tedy byly skutečné okolnosti smrti dr. Grimesbyho Roylotta ze Stoke Moranu. Nemusím snad již prodlužovat vyprávění, které se i tak dost protáhlo, líčením, jak jsme sdělili vyděšené dívce, co se přihodilo, dopravili ji ranním vlakem pod ochranu její předobré tety v Harrow a jak úřady po vleklém vyšetřování dospěly k názoru, že doktor zahynul vinou neopatrného zacházení s nebezpečným zvířetem. To málo, co jsem o případu ještě nevěděl, mi sdělil Sherlock Holmes, když jsme spolu druhého dne jeli vlakem zpět do Londýna.

„Původně jsem dospěl k úplně mylnému závěru, můj milý Watsone,“ řekl mi, „z čehož je vidět, jak nebezpečné je soudit z nedostatečných informací. Cikáni v parku a slova té ubohé dívky o jakési příšere a strakatém pásu, jimiž se zřejmě pokoušela zachytit strašlivý obraz, jenž se jí naskytl ve světle zápalky, mne stačily svést na úplně špatnou stopu. Mohu si v tomto případě přičítat jedinou zásluhu - jakmile jsem zjistil, že dámu nemohlo v pokoji ohrožovat žádné nebezpečí, které by přišlo oknem či dveřmi, ihned jsem celou situaci uvážil znovu. Jak jsem vám již řekl, mou pozornost brzy upoutal větrací otvor a šňůra od zvonku, která visela nad postelí. Ihned mě napadlo, že by zde mohl hrát nějakou roli had, a když jsem k tomu ještě přičetl okolnost, že doktor dostává často zvířata z Indie, tušil jsem, že jsem na správné stopě. Neboť jen v hlavě prohnatého a bezohledného člověka, který měl navíc orientální školu, se mohl zrodit nápad, aby použil jed, jenž se nedá zjistit žádnou chemickou zkouškou. Z jeho hlediska byla výhodou i rychlost, s jakou tento jed působí. Koroner by byl musel být neobyčejně bystrozraký, aby postřehl dvojí nepatrné tmavé bodnutí ukazující, kam se zakously jedovaté zuby. Pak jsem si vzpomněl na ono hvízdnutí. Samozřejmě, doktor musel hada přece probudit před úsvitem, aby ho za světla oběť nespátřila. Pomocí mléka, které jsme viděli, ho zřejmě cvičil, aby se k němu na zavolání opět vrátil. V hodině, kterou pokládal za nejvhodnější, ho prostrčil větrákem, pevně přesvědčen, že had sleze po šňůře až na postel. Nemusel nutně spící ženu uštknout hned, ale také mohl, a dost možná, že unikala svému osudu několik nocí, ale dříve či později mu musela podlehnout.“

Dospěl jsem k tomuto závěru, ještě než jsem vstoupil do jeho pokoje. Když jsem si potom prohlédl židli, přesvědčil jsem se, že na ní často stává, což bylo ovšem nutné, chtěl-li dosáhnout k větráku. A když jsem pak spatřil sejf, talířek s mlékem a bičik s maličkou smyčkou, rozptýlily se i mé poslední pochybnosti. Kovový zvuk, který slyšela slečna Stonerová, byl zřejmě způsoben rychlým zaklapnutím dvířek od sejfu, když do něj otčím zavíral jeho příšerného obyvatele. Jakmile jsem si svůj názor udělal, neprodleně jsem si jej i ověřil, a vy již víte, jak. Zaslechl jsem zasyčení toho tvora a ihned jsem rozsvítil a zaútočil na něj.“

„Čímž jste ho ovšem zahnal do větráku.“

„A proto se také vrhl ve vedlejší místnosti na svého pána. Několika ranami biče jsem ho přece jen trefil a probudil v něm jeho hadí zlobu, takže napadl prvního člověka, kterého uviděl. Jsem tedy bezpochyby nepřímou odpovědný za smrt doktora Grimesbyho Roylotta, ale nemohu tvrdit, že by to zvláště znepokojovalo moje svědomí.“

Poznámky a vysvětlivky:

Baker Street [beikə stri:t]; **Sherlock Holmes** [šə:lok həʊmz], počestně [šerlok holms]; **Hudsonová** [hadsnová]; **koroner** – v anglosaských zemích úředník vyšetřující příčinu úmrtí v nejednoznačných případech; **Leatherhead** [leðəhed]; **Grimesby Roylott** [graɪmzby roɪlot]; **Stoke Moran** [stəʊk mɔrən]; **Stonerová** [stəʊnərová]; **Surrey** [sari]; **Waterloo** [,wo:tə'lu:] – nádraží v centru Londýna; **Watson** [wɒtsn].

sir Arthur Conan Doyle: Strakatý pás: poznámky k interpretaci

Doyleova **povídka** *Strakatý pás* je velmi dobrým příkladem **detektivní prózy**; najdeme v ní všechny charakteristické rysy tohoto žánru. Na prvním místě je to **kombinace dvou dějových linií**: jednou z nich je pátrání po pachateli (zde po vrahovi mladé dívky, jenž navíc zjevně připravuje další zločin), tou druhou je samotný příběh zločince a jeho oběti; v obou případech čtenář teprve postupně odhaluje, oč vlastně běží, a může se tedy v myšlenkách sám na řešení záhady podílet.

Druhým obvyklým poznávacím znamením detektivky je **zločin vraždy**. Ačkoli ve skutečnosti se drtivá většina porušení zákona týká deliktů majetkových, v detektivce hlavní roli hraje téměř vždy vražda: jedná se totiž o krajní zločin, za nějž hrozí krajní trest, a pachatel je tedy krajně motivován k tomu, aby spravedlnosti unikal. Z tohoto pravidla ovšem existují výjimky: viz např. kapesní povídky Karla Čapka, kde se většinou řeší detektivní záhady mnohem subtilnější než mord.

Třetím příznačným rysem detektivky je výrazné soustředění autorovy pozornosti na „**pouhou**“ **dějovou linii**; psychologie postav, charakteristika a estetická či ideová role prostředí, zápletek apod. jsou jen naznačeny bez snahy o analytický pohled. Toto pojetí je hlavním důvodem toho, že detektivky bývají řazeny mezi „pouhé“ triviální čtivo. Může se to zdát nespravedlivé, ovšem nejde o podcenění příběhů o odhalování zločinu. Pokud je takové téma organicky spojeno s vlastnostmi „velké“, umělecké literatury, vzniká často mimořádné dílo nadčasových a všeobecně respektovaných kvalit – jenže pak už se do detektivního žánru samozřejmě nevměstná: William Shakespeare: *Hamlet*, Fjodor Michajlovič Dostojevskij: *Zločin a trest*, Harper Leeová: *Jako zabít ptáčka*, Umberto Eco: *Jméno růže*...

Mohli bychom pokračovat a připomenout jako **další nezbytné prvky detektivky** zřetelné oddělení detektivního hrdiny od zlotřilých padouchů, potřebu finálního, vše objasňujícího uzavření příběhu, minimalizovanou roli případných náhod, které nesmějí zastíňovat význam pátračových logických dedukcí atd. Raději se však podívejme na rysy anglické detektivní školy, jejímž zakladatelem a čelným představitelem Doyle nepochybně je.

Hrdina má všechny vlastnosti anglického gentlemana, jenž je vlastně rytířem bez bázně a hany, přeneseným do našich časů. Může být nahlížen s respektem nebo s lehkou ironií, někdy možná nezáměrnou (Holmesovo úvodní předvedení dedukčních schopností). Zápletky i její řešení mají povahu intelektuálního cvičení – **rébusu**, což je podpořeno volbou izolovaného dějiště a uzavřeného

okruhu postav. Některé dějové prvky opravdu náležejí **triviální literatuře** (neohrožený muž zachraňuje krásku v nesnázích), jiné zjednodušujícím způsobem čerpají z velké literatury (pochmurné, často bouřlivé noci protkané zoufalými výkřiky byly zkopírovány z kulturního slohu **romantismu**). Aby vše do sebe zapadalo, musí být zločin naplánován s milimetrovou a sekundovou **přesností** (osudné lůžko je přibito k podlaze, zlověstné hvízdnutí se ozývá vždy ve stejnou dobu...). Stále se ovšem pohybujeme v povědomém středostavovském, či dokonce noblesním **prostředí**; společenská spodina je neskutečně daleko, a pokud se s ní přece jen setkáme, jde o mylnou stopu.

http://d3i6fh83elv35t.cloudfront.net/newshour/wp-content/uploads/2016/05/1432069669-1432069669_goodreads_misc.jpg

http://www.stevennoble.com/main.php?g2_view=core.DownloadItem&g2_itemId=3611&g2_serialNumber=3

Ilustrace z knihy A. C. Doyle, Sherlock Holmes: Short Stories, Oxford 1989.

Ilustrace Adolf Born: z knihy A. C. Doyle, Muž s dýmkou a houslemi, Praha 1987.